

Saltiri

litúrgie i devocionari

Bernat Martorell

LLIBRE ESTUDI

Gabriel SEGUÍ I TROBAT
(Coordinador científic de l'edició)

Anna GUDAYOL
Sebastià RIERA I VIADER
Manuel ROVIRA I SOLÀ
Rafael CORNUDELLA
Guadaira MACÍAS

EDITORIAL BASE

COL·LECCIÓ:
APOGRAPHIA HISTORICA CATHALONIAE
SERIES HISTORICA XXIII

TÍTOL DE L'OBRA:
SALTIRI LITÚRGIC I DEVOCIONARI
(LLIBRE ESTUDI)

L'EDICIÓ FACSIMIL QUE ACOMPANYA AQUESTA OBRA ESTÀ LIMITADA A
389 EXEMPLARS NUMERATS EN XIFRES ARÀBIGUES DE L'I AL 389 I
9 EXEMPLARS NUMERATS EN XIFRES ROMANES DE L'I AL IX.

PRIMERA EDICIÓ: NOVEMBRE DEL 2023

DIRECCIÓ: JAUME SOBREQÜÉS I CALLICÓ
EDICIÓ A CURA DE GABRIEL SEGUÍ I TROBAT
© GABRIEL SEGUÍ I TROBAT, ANNA GUDAYOL,
SEBASTIÀ RIERA I VIADER, MANUEL ROVIRA I SOLÀ,
RAFAEL CORNUDELLA I GUADAIRA MACÍAS
© DE LES CARACTERÍSTIQUES D'AQUESTA EDICIÓ:

EDITORIAL BASE

CARRER BREDA, 7-9 · 08029 BARCELONA
WWW.EDITORIALBASE.COM

© DE LES IMATGES DE L'OBRA:
ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE BARCELONA,
AJUNTAMENT DE BARCELONA

PRODUCCIÓ EDITORIAL: FLOR EDICIONS, SL
DIRECCIÓ: SANTI SOBREQÜÉS I SORIANO
COORDINACIÓ: JAUME AUBAREDA MAGRIÑÁ
MAQUETACIÓ: MARIA FERREIRO
PREIMPRESSIÓ I TRACTAMENT D'IMATGE:
XAVIER TULLEUDA NIETO
IMPRÈS I ENQUADERNAT A SISTEMES

ISBN: 978-84-19007-90-2 (OBRA COMPLETA)

ISBN: 978-84-19007-91-9 (FACSIMIL)

ISBN: 978-84-19007-92-6 (LLIBRE ESTUDI)

ISBN: 978-84-19007-93-3 (TRANSCRIPCIÓ)

ISBN: 978-84-19007-94-0 (TRADUCCIÓ)

DIPÒSIT LEGAL: B 19055-2023

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació
pública o transformació d'aquesta obra només pot ser efectuada
amb l'autorització dels titulars, amb excepció prevista per la llei.

Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de
Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o
escanejar algun fragment d'aquesta obra
(www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47)

SUMARI

INTRODUCCIÓ GENERAL _____	11
<i>Gabriel Seguí i Trobat</i>	
El llibre en el seu context litúrgic i històrico-artístic _____	11
Els estudis que l'acompanyen _____	13
Criteris de l'edició _____	15
I. ESTUDI HISTÒRIC I CODICOLÒGIC _____	17
<i>Anna Gudayol, Sebastià Riera i Viader i Manuel Rovira i Solà</i>	
1. Introducció _____	17
1.1. Els llibres de pietat a la baixa edat mitjana _____	17
1.2. Els llibres d'hores, models iconogràfics del saltiri de Bernat Martorell _____	22
1.3. Els saltiris il·luminats _____	48
2. <i>El Saltiri litúrgic i devocionari de Bernat Martorell.</i> Història del manuscrit _____	64
3. Anàlisi codicològica i paleogràfica _____	66
3.1. Composició material i estructura del manuscrit _____	67
3.1.1. Quaderns _____	68
3.1.2. Reclams i numeració _____	72
3.1.3. Disposició de la pàgina _____	73

3.2. Característiques paleogràfiques _____	82
3.2.1. Mans _____	82
3.2.2. Esmenes _____	97
3.3. Ornamentació secundària _____	105
3.3.1. Caplletres – jerarquia gràfica _____	105
3.3.2. Caplletres – diversitat gràfica _____	108
3.3.3. Calderons _____	114
3.3.4. Roda i taula _____	115
4. Composició del saltiri _____	116
4.1. Oració a sant Tomàs _____	116
4.2. Calendari _____	117
4.3. Indicacions sobre la data de les tèmposes _____	118
4.4. Saltiri _____	119
4.5. Càntics _____	124
4.6. Oracions bàsiques del cristià _____	124
4.7. Lletanies _____	125
4.8. Instruccions per a la recitació de les hores _____	125
4.9. Hores de la Mare de Déu _____	126
4.10. Ofici de difunts _____	126
4.11. Oracions per començar i acabar el dia _____	127
4.12. Evangelis de la Passió _____	128
4.13. Lliçons dels evangelis per a les principals festes de l'any _____	129
4.14. Invitatoris _____	129
4.15. Índex dels salms _____	129
4.16. Himnes i oracions _____	129
4.17. Resum per a la recitació de l'ofici de difunts _____	130
4.18. Indicacions per a la pregària _____	130
4.19. Resum per a la recitació de la litúrgia de les hores _____	131
4.20. Indicacions sobre la celebració de determinades festes i instruccions per al càlcul de dates litúrgiques _____	131
5. Ús i fortuna del manuscrit _____	132
5.1. Marques d'ús _____	134
5.2. Conservació _____	136
5.3. Enquadernació _____	137
6. Proposta de datació _____	139

**II. BERNAT MARTORELL I LES MINIATURES DEL *SALTIRI*
LITÚRGIC I DEVOCIONARI DE L'ARXIU HISTÒRIC DE LA
CIUTAT DE BARCELONA** _____ **141**

Rafael Cornudella i Guadaira Macías

1. Les miniatures del *Saltiri litúrgic i devocionari* _____ 141
2. Recerques al voltant del comitent del manuscrit:
Llobera o Llobet? _____ 176
3. Bernat Martorell i la miniatura catalana de l'època _____ 194

III. ESTUDI LITÚRGIC _____ **213**

Gabriel Seguí i Trobat (Ateneu Universitari Sant Pacià, Barcelona)

1. Oració de sant Tomàs (n. 2) _____ 213
2. El calendari (nn. 3-14) _____ 214
3. El saltiri (nn. 16-185) _____ 217
4. L'ofici breu de la Mare de Déu (nn. 218-234) _____ 221
5. L'ofici de difunts (nn. 252-257) _____ 222
6. Pregàries durant la jornada i en diverses ocasions (nn. 258-261) 223
7. Els relats de la Passió del Senyor (nn. 262-265) _____ 224
8. Perícopes evangèliques (nn. 266-269) _____ 225
9. Invitoris de l'ofici de Matines (nn. 270-271) _____ 226
10. Saltiri per ordre alfabètic _____ 226
11. Instruccions sobre la distribució de l'ofici de difunts (n. 277) __ 227
12. Salms que convé dir segons les circumstàncies (nn. 278-280) __ 227
13. Distribució dels salms segons les fèries (nn. 281-289) _____ 228
14. Instruccions sobre el calendari litúrgic (nn. 291-298) _____ 228
- Índex d'oracions i d'himnes _____ 229